

Írta: Szabó András

A KAPOCS önkénteseinek tapasztalatai

A Kapocs Ifjúsági Önszolgálat felnőtté váló fiatalok kortárssegítő szervezete, amely a tizenéves fiatalok laikus segítő tevékenységének támogatására jött létre. A szervezetben a feladatokat a segítő önkéntes fiatalok végzik, akiknek a tevékenysége döntően a korosztályi problémák megelőzésére, korai felismerésére, illetőleg a lehetséges alternatívák feltárására irányul. A Kapocs önkéntesei segítenek mindenben, amit problémának érzékelnek, főként nyilvánvalóan azokban a kérdéskörökben, amelyekben érintettek. A Kapocs önkéntes munkatársai által nyújtott segítség tartalmi szempontból elég változatos, lehet a lehető legtermészetesebb témakör (pl. a társ és a társaság választásának kellően színes kérdései), de lehet minden olyan probléma, amely manapság sokszorosan megterheli a felnőtté váló fiatalokat (pl. a drogok, az erőszak, az egzisztencia, a család problémái).

A Kapocs feladatai lényegében a már ötödik éve kialakult praxis, illetőleg az önkéntesek által érzékelt és jelzett vagy újonnan hozott problémák körül jönnek létre. A Kapocs önkéntesei elsősorban az „intézményeken kívülre keveredett” tizenéves fiatalok, illetőleg a korosztályi problémáknak fokozottan kiszolgáltatott világában „vannak otthon” és végeznek különféle segítő feladatokat.

A Kapocs mindennapos segítő munkáját a szükségesnél is jobban nehezíti, hogy népes szakmai partnerei ellenére a hozzá forduló fiatalok problémáival kapcsolatban az érdemi segítségre képes szakmai szervezetek kínálata a szükségeshez képest szegényes, nehézkes és rigid, ezért a Kapocs önkénteseinek nem ritkán a laikus segítőktől elvárhatónál többet kell vállalniuk. Ilyen többlet-feladatra elsősorban a kritikus helyzetbe került fiatalokkal kapcsolatos segítő feladatok során kényszerülnek a Kapocs önkéntesei, többek között az utcára keveredett fiatalok esetében az életfeltételek megszervezése során, vagy a különféle szerekekkel kapcsolatba kerülő fiatalokkal összefüggésben, éppen a szakmailag elégtelen helyzet miatt.

Felnőtté váló fiatalok

A felnőtté váló fiatalok körében a Kapocs – önkénteseink következetes segítő szerepvállalása révén – ismertté vált. Egyre több budapesti és Budapest környéki fiatal tudja, hogy mikor és mivel kereshető a Kapocs. Mindez jelenleg a szervezet és önkéntesei számára – úgy tűnik – fokozott bizalmat jelent, amelyre már eddig is több sikeres, érdemi segítséggel járó találkozás épült. A Kapocs az érintett fiatalok számára olyan segítő norma hordozójának, illetőleg kialakítójának látszik, amely valószerűtlenül felerősítette a problémákkal küzdő fiatalok előtt a szervezet képességeit. Noha a felnőtté váló, problémákkal gyakran találkozó fiatalok számára az intézményes környezetben egy jottányival sem nőtt a szakszerű megoldások feltételrendszere, a Kapocs éppen ennek az alakuló normának a révén több területen is az intézményes válaszok optimumához, lehetséges határához ért el. Amennyiben a Kapocs a törekvéseit a problémával találkozó és megküzdő fiatalok számára a továbbiakban is fenn kívánja tartani, minden erővel azon kell

igyekeznie, hogy elkerülve minden illúziókeltést, csakis konkrét válaszokkal, rövidtávon is érzékelhető megoldásokkal erősítse a társait segíteni akaró tizenéves önkénteseket.

Az érintettség

A Kapocs önkénteseit sok szakember ambícióját és elhivatottságát meghazudtoló vehemencia jellemzi, akik türelmetlenül szorítják ki az egyes problémákra adható legjobb válaszokat. Ha pedig nem akarjuk, hogy a kortársai segítségére vállalkozó tizenéves önkéntesek idejekorán feladják segítő kedvüket, semmiképpen nem szabad elfogadnunk az adott intézményrendszer elsöre elégtelen, a fiatalok szocializációjával nem komform válaszait.

A Kapocs előbb érzékeltetett működése alapján kifejezetten nehéz a szervezetet megjeleníteni a főváros kábítószerrel kapcsolatos cselekvési elképzeléseiben. Hová is lehetne a tevékenységünket elhelyezni, amikor a hozzánk forduló fiatalok problémái egyidejűleg annyifélek? A bemutatott struktúrában – azt hiszem – mi legfeljebb az „előszobában” találhatnánk helyet. (Természetesen a Kapocs számára is létezik a kábítószerrel kapcsolatosan artikulált problémákra egy másképpen „felépült” struktúra, amely azoknak a szervezeteknek és intézményeknek a körét és megközelíthetőségét jelenti, akikhez fordulni tudunk, akik válaszokat, konkrét segítséget képesek nyújtani.

Kábítószer a háttérben

A Kapocs önkénteseinek a tevékenysége során szerzett benyomásaink szerint folyamatosan és erőteljesen változik a kábítószerrel kapcsolatos helyzet. Valószínűleg más szervezetek és szakemberek tapasztalatai ugyancsak megerősítik azt, hogy minden igyekezet ellenére kábítószerrel a leggyakrabban a felnőtté váló fiatalok találkoznak. A helyzet elég komor és csak tovább romlik, mintha egyre fiatalabbak egyre durvább szereket használnának. A kábítószer egyre hétköznapibb módon, egyszerre veszélyként és választási lehetőségként jelentek meg a fiatalok életében, tulajdonképpen egyszerűen „beköltöztek” a fiatalok szinte minden problémájába, illetőleg azok mögé. Mégis, annak ellenére, hogy a háttérben egyre természetesebben, egyre riasztóbb mértékben húzódnak meg a különféle (nem csupán a kábító) szerek, a kapcsolatos kortársaik problémáival semmiképpen nem így, nem kifejezetten az egyes veszélyforrások szerint elkülönülten találkoznak. Ezek a korosztályi problémák leginkább kifejezetten nyersen, töredezetten, zömében artikulálatlanul jelentkeznek, amelyekben a hangsúly a legtöbb esetben alapvetően másutt van, mint az látszik, például súlyos csalódásokon, elhanyagoltságokon, az életkezdés zavarain és egyebeken. Ezek a problémák a legtöbb esetben tulajdonképpen az érintettek számára „csak összejöttek”, de a bajba került fiatalok jellemzően egyedül maradnak velük, a bajból pedig gyakran egyszerűen nem látnak ki. Mintha az érintett fiatalok a problémáikkal túl sokszor és meglehetősen sokáig maradnának konstruktív megoldások nélkül, mintha túl sokszor kényszerülnének szükségtelenül rossz válaszokra, viselnének indokolatlan feszültségeket.

Életkezdés

A Kapocsban eltelt öt év „tapasztalatai alapján úgy látjuk, hogy dinamikusan átalakult a fiatalok problémáinak a szerkezete is. Mintha a fiatalok számára a szűkülő életkezdési esélyekkel összhangban a problémák szélsőségesebbé, némely esetben végletessé váltak

volna. Mintha erősebb kötésben lennének a mai fiatalok, mintha sokuk számára az elmúlt időben nem lett fényesebb a jövő, úgy tűnik, mostanában különösen sok múlik a velük partnerként megjelenő szakemberek hitelességén. A kialakult helyzet igazából csalós, mert – noha a háttérben meghúzódhat a különféle szerekekkel kapcsolatos próbálkozás – a döntő mindig az, hogy az érdemi problémákra a fiatalok miként találnak, kaphatnak építő választ.

Ebből a szempontból fontos azt is megjegyezni, a szakemberekkel való találkozásoknak van egy döntő mozzanata, hogy miként minősítik a nekik érzékeltetett problémát. Könnyen kínálkozik ugyanis egyszerű megközelítés ezekben a szituációkban, nevezetesen, ha kiderül, hogy a problémáját megjelenítő fiatal használt valamiféle kábítószer, az őt kezelő szakember igen hamar „drogossá” minősíti. Különös stigma ez, mert miközben minden igazságtartalma ellenére nyilvánvalóan félreértelmezés, vagyis nem hordoz potenciális megoldást, egy kifejezetten rossz választ erősít fel.

Partnerré válni

Még ha lapos evidenciának is látszik, a Kapocsban fontosnak tartjuk, hogy a bajba kerültek igazából nem ellenségei önmaguknak. Gyakorlatilag számunkra ez azt jelenti, hogy a problémával küzdő fiatalok a legtöbb esetben partnerré tehetők problémáik feldolgozásában. Érintettek egy konfliktusban, tehát érdekeltek annak megoldásában. A részvételben – szerintünk – tulajdonképpen egy visszakapott bizalom van, ami egyszerűen alapfeltétele az újrakezdésnek, és minden olyannak, ami a bajba került fiatal konfliktusán túl van.

A fiatalok problémáinak fontos és gyakran figyelmen kívül hagyott jellegzetessége az, hogy a konfliktusba keveredő fiatalok tulajdonképpen védekező helyzetbe kerülnek. Ez a védekező pozíció és a vele gyakran együtt járó kommunikációs és teljesítményzavar a bajba kerülten segíteni akarók számára önkorlátozást igényel. Ebben a helyzetben ugyanis igazán nehéz, szinte lehetetlen segíteni, mert a konfliktus az érintettek számára krízis, olyan bénult állapot, amelyen valahogy túl szeretne jutni, de amelyen változtatni valójában nem képes. A félreértés ilyenkor arról szól, hogy a segítségre szoruló bizonytalan és kiszolgáltatott helyzetben van, ami mielőbb fokozott szakmai beavatkozásra ingerel, pedig ilyenkor a cél legfeljebb a nyugalom elérése, a védekezés feloldása lehet.

A Kapocs Ifjúsági Önszolgáltató Szolgálat öt éves működése alapján, megszámlálhatatlan kortárs segítő találkozással a „háta mögött” valamit megmutatott abból a lehetőségből, ami az életkorban egymáshoz közel levők segítségéről, segítségének lehetőségeiről szól. A Kapocs gyakorlata alapján számunkra igazolva látszik az az előzetes feltételezés, hogy a nyilvánvalóan laikus, segítségre vállalkozó önkéntes fiatalok csoportja talán a legjobb közeg arra, hogy a bajba kerülő ifjúsági csoportokat vagy csupán egyes veszélyeztetett tizenéveseket időben elérjünk és a lehető legmegfelelőbb utat, megoldást közvetítsünk számukra. Ez a ma még ritka segítő szféra – tapasztalataink szerint – jó szereposztás mellett sikeresen tehermentesítheti, jobb eséllyel vállalhatja át a szakmai szervezetek elérési törekvéseit, és éppen a problémák korai felismerése révén kecsegtethet jobb eredményekkel. Legyenek azok a kábítószeres fogyasztásával együtt járó, vagy más, a fiatalokat újszerű formában terhelő problémák.